

378.147(082)

Т.78

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Випуск 4

**Трудова та професійна
підготовка молоді:
проблеми та шляхи
їх розв'язання**

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА ПРОТЯГОМ УСЬОГО ЖИТТЯ

Неперервна освіта, яка починається з дитинства і продовжується протягом усього життя, охоплюючи всі доступні сьогодні рівні навчання, стала об'єктивною реальністю. В усьому світі професійна освіта зорієнтована на поєднання і постійне вдосконалення, оновлення різних професійних вмінь і навичок та підвищення кваліфікації фахівця протягом усєї трудової діяльності. Сучасна освіта в Україні з кожним роком набуває яскраво вираженого професійного характеру і професійної спрямованості. Це обумовлено об'єктивними процесами, що відбуваються в суспільстві, і, в першу чергу, в економіці і технологіях. Тенденція професіоналізації освіти може розглядатися і в світовому контексті.

Як зазначає міністр освіти і науки України, президент АПН України В.Г.Кремень: "... у світі поступово стирається грань між навчанням і роботою, між навчанням і все новими сферами життєдіяльності людини. Світові тенденції розвитку освіти засвідчують... збільшення тривалості навчання і поліпшення умов для самонавчання й навчання впродовж життя" (3, с. 7).

У 1990-ті роки в Україні почалося формування системи неперервної професійної освіти, у якій одними з найважливіших напрямів освітньої діяльності були виділені професійна підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації працівників для виробництва і сфери послуг у системі неперервної професійної освіти шляхом реалізації різних освітньо-кваліфікаційних програм з урахуванням інтересів, здібностей і потреб особистості, суспільства і держави. "Реформа освіти в перспективі освіти протягом усього життя спрямована на оновлення, диверсифікацію і розширення освітніх систем з тим, щоб вони більшою мірою відповідали соціальним перетворенням та рівню завдань XXI століття" (5, с. 59).

Концепція професійної освіти в Україні визначається Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту», «Про загальну середню освіту», «Про зайнятість населення», Державною національною програмою «Освіта (Україна XXI століття)». У цих нормативно-

законодавчих документах відбиті положення міжнародних конвенцій, декларацій і рекомендацій ООН, ЮНЕСКО, Міжнародної організації праці і Європейського фонду освіти з проблем технічної і професійної освіти.

Основні напрями розвитку неперервної професійної освіти припускають формування полівекторної системи її фінансового забезпечення. Основними джерелами фінансування освіти, у тому числі і освіти протягом усього життя, є державні (кошти державного і місцевого бюджетів, цільових фондів, державних підприємств); суспільні (кошти громадських організацій і фондів, у тому числі тих, що спеціалізуються на освітній діяльності); приватні (кошти окремих громадян і підприємницьких структур); спонсорські і благодійні внески і пожертвування. Таким чином, крім держави, засновника системи професійної освіти, основними зацікавленими сторонами в області є окремі громадяни, підприємства, організації й установи різних форм власності, участь і внесок яких у розвиток людських ресурсів мають тенденцію до збільшення. Можна додати, що інвестування освітньої сфери гарантує одержання "продукту освіти" з заданими якісними показниками. Тому ризики тут практично мінімальні.

Основним чинником зниження ризику інвестицій у майбутній розвиток неперервної професійної освіти, на наш погляд, є поетапне впровадження нової політики фінансування освіти, що припускає: зміну технології формування бюджету системи освіти; зміну структури витрат і послуг; встановлення кількісних і якісних показників для нормування бюджетних коштів; створення стандартів інфраструктурного забезпечення установ освіти; широке впровадження процедури змішаного фінансування інноваційних проектів у сфері освіти; проведення постійного моніторингу ефективності інвестицій у систему освіти; впровадження технології спільного державного і суспільного контролю формування бюджетів і використання коштів. Останнім часом на порядку денному дедалі гостріше постає питання про роздержавлення закладів професійної освіти.

В національній програмі "Освіта" ("Україна XXI століття") накреслюються такі стратегічні завдання реформування професійної освіти "...створення умов для здобуття громадянами робітничих професій відповідно до покликань, інтересів, здібностей, фізичного стану; підвищення їх

для навчального процесу дистанційної форми навчання реальна перспектива її «олюднення». Формування професійної компетентності за методикою дистанційного навчання гарантує кожному одержання знань, навичок, умінь, необхідних для успішної трудової діяльності.

Дистанційне навчання – це взаємодія викладача й учнів між собою на відстані, що відбиває всі характерні для навчального процесу компоненти (ціль, зміст, методи, організаційні форми, способи навчання) специфічними засобами сучасних технологій.

Використання сучасних технологій у навчанні об'єктивно призвело до створення навчальних закладів інноваційного типу, а, іноді, удосконаленню традиційної структури навчальних закладів на основі розмаїтості форм навчання. В Україні цей процес здобуває широкого розмаху, особливо в сфері вищої професійної освіти. Необхідною умовою існування відмінних від традиційних навчальних закладів є наявність у них високотехнологічної матеріальної бази. Розвиток інноваційних навчальних закладів сприяє розширенню зв'язків всієї освітньої системи в цілому з закордонними партнерами, участі вітчизняних закладів у міжнародних освітніх проектах. Крім того, нові технології навчання зможуть сприяти розширенню сфери освітніх послуг населенню не екстенсивним, а інтенсивним шляхом.

В Україні існує система акредитації неформального навчання і навчання в процесі трудової діяльності. Це система професійної перепідготовки і перекваліфікації кадрів. Зміст професійної освіти визначається з урахуванням розвитку ринкової економіки, існуванням різних форм власності, а також орієнтації незайнятого населення на перспективні сфери трудової діяльності згідно попиту ринку праці.

Робочі плани і програми професійного навчання робітників розробляються на основі типових і враховують вимоги конкретного виробництва, його територіальні і місцеві особливості, співвідношення обов'язкового і регіонального компонентів, інтереси і потреби особистості, освітній і виробничий досвід тих, хто учить, плановий рівень кваліфікації, адекватний ринку праці тощо. При доборі змісту враховуються можливості диференціації навчання відповідно здібностям і потребам учнів, слухачів.

Професійна освіта в сучасних умовах глибоко інтегрована в економіку, її виробничі структури та сферу послуг, дійсно пов'язана з розвитком ринку праці. «Порівнюючи показники

працевлаштування незайнятих випускників, які набули професію, з можливостями працевлаштування молоді, яка не володіє ніякою професією, можна дійти парадоксального висновку про професійне зростання як дискримінуючий фактор на сучасному ринку праці України" (6, с.3).

З метою вирішення цієї проблеми в Україні сформована і діє система професійної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації безробітних. Професійне навчання безробітних здійснюється в професійних навчальних закладах різних форм власності, відомчого підпорядкування, а також шляхом індивідуального навчання на виробництві на конкурсній основі за рахунок коштів Фонду державного соціального страхування України на випадок безробіття. Організації професійного навчання безробітних і майбутньому їхньому працевлаштуванню передують професійно-орієнтаційна робота, що проводиться регіональними центрами зайнятості.

Основними пріоритетними напрямками професійного навчання безробітних є:

1. Перепідготовка за професіями, зорієнтованими на підприємницьку й індивідуальну трудову діяльність.

2. Підвищення кваліфікації безробітних, розширення їхньої ділової компетентності в питаннях підприємницької діяльності.

3. Перепідготовка за суміжними професіями із присвоєнням відповідних кваліфікаційних розрядів, що дозволяє працівнику самостійно виконувати завершений цикл робіт, займатися індивідуальною трудовою підприємницькою діяльністю.

Система освіти, не дивлячись на її загальну консервативність, враховуючи соціальні і економічні зміни, здатна до глобальних трансформацій. "Освіта, а особливо професійна, повинна стати серйозною допомогою для закріплення процесів загальних і економічних змін" (2, с. 3).

Характерними рисами цієї системи мають бути:

1. Постійне оновлення змісту професійного навчання з урахуванням наукових досягнень та найсучасніших технологій.

2. Випереджальне професійне навчання на основі прогнозу розвитку різних виробничих галузей.

3. Використання у навчальному процесі закладів професійної освіти найсучасніших інформаційних технологій.

4. Науковість, наближеність професійного навчання до потреб конкретного виробництва; високий професіоналізм та вимогливість в оцінці результатів професійного навчання.

Таким чином, професійна освіта протягом усього життя вимагає виважених підходів до підготовки молоді, особливої

ролі держави у вирішенні проблем підготовки, перепідготовки і перекваліфікації кадрів для потреб економіки України .

Література

1. Державна національна програма "Освіта" (Україна XXI століття). - К.:Райдуга, 1994. - 6 с.
2. Зайчук В. О. На зламі тисячоліть// Рідна школа. - 1999. - № 6, - С. 3.
3. Кремень В. Освіта в Україні: стан і перспективи розвитку (Доповідь на II Всеукраїнському з'їзді працівників освіти 8 жовтня 2001р.)//Професійно технічна освіта. - 2001. -№ 4. - С.7.
4. Майборода В. К. Професійна освіта - невід'ємна складова безперервної освіти в Україні / Трудове і професійне навчання: Проблеми, пошуки, перспективи. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. -Вінниця.
5. Ничкало Н. Г. Неперервна професійна освіта: міжнародний аспект / Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи: Монографія /За ред. І.А.Зязюна. К.: - Віпол, 2000.- С. 59.
6. Освітні системи майбутнього творяться сьогодні: круглий стіл // Рідна школа.- 1997.- № 2. - С. 3

Н.П. Корогод

м. Дніпропетровськ

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ СТУДЕНТІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ-ТЕХНІКУМІ

Однією з найважливіших методичних проблем навчально-виховного процесу є організація самостійної роботи студентів. Виходячи з того, що метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості, можна стверджувати – чим більше в освіті самоосвіти, тим досконалішою є особистість. В сучасних соціально-економічних умовах для нашого суспільства особливо актуальним стає здатність до самоствердження, самореалізації, що в свою чергу неможливо без самовиховання і самоосвіти. Самоосвіта ж ґрунтується на самостійній роботі студентів, в створенні оптимальних умов для якої і полягає педагогічна та методична майстерність.

Отже, вся система навчання і особливо самостійна робота повинні бути побудовані так, щоб активізувалась особистість студента. В організації самостійної роботи важливо студентам розуміти, що вчитись – означає вчити себе.